

1873-1874

Laken Perk 5B: Het graf van Baron Collot d'Escury

Pierre-Thomas Bal & Pierre Blanche

Sinds 1921 is het perk 5b op het kerkhof van Laken onderwerp van een diepgaande restauratie in opdracht van de stad Brussel. De door de stad hernomen concessies kunnen een herbestemming krijgen voor nieuwe concessies. Auteurs Bal & Blanche hebben het initiatief genomen regelmatig een onbekend grafmonument uit dit perk toe te lichten. In het vorige nummer van Tafotiel verscheen al in deze reeks een artikel over het graf Cabry en een ander over het graf Bender.

Men vergeet vaak of weet niet dat notarissen meer dan eens een begraafplaatsconcessie aanvragen in uitvoering van een testament, of op verzoek van een inmiddels overleden cliënt of diens familie.

Waarschijnlijk is het op aanraden van notaris Rommel¹ dat zijn collega Delefortrie² grafbeeldhouwer Ernest Salu aansprak om een grafmonument te maken voor baron Collot d'Escury³ die op 23 september 1873 in Nieuwpoort-Bad overleed.

De adellijke hugenotenfamilie Collot d'Escury, reeds vervolgd tijdens de godsdienstoorlogen in Frankrijk in de 16de eeuw, had uiteindelijk, na de herroeping van het Edict van Nantes in de zeventiende eeuw, Frankrijk moeten ontvluchten en was uitgeweken naar Nederland en Engeland.

1. Wapenschild van de familie Collot d'Escury

In 1814 werden twee afstammelingen in de Nederlandse tak, Hendrik (1773-1845) en Carel Emilius (1779-1828) Collot d'Escury, benoemd tot het ridderschap van respectievelijk Holland en Friesland. Het jaar daarop werden hun vader en twee ooms opgenomen in de Nederlandse adel met voor alle de erfelijke titel van baron.

Vele familieleden gingen in de politiek en administratie. Hendrik werd zelfs Voorzitter van de Tweede Kamer en geniet nog steeds enige bekendheid voor zijn standaardwerk *Hollands roem in kunsten en wetenschappen*, uitgegeven in zeven delen in 's-Gravenhage tussen 1824 en 1844. Diens broer, Carel E.E., eveneens actief in de Tweede

Kamer en in de provincie Friesland, had vijf kinderen uit zijn eerste huwelijk en twee uit zijn tweede huwelijk. Hij bezat talrijke landerijen, kastelen en huizen in Leeuwarden en Minnertsga (Friesland), waar hij ook begraven ligt. Op de begraafplaats van dit laatste Minnertsga liggen twee grafkelders van de familie Collot d'Escury.

Minnertsga, grafkelder Collot d'Escury (met detail) & grafkelder van Harinxma thoe Slooten-Collot d'Escury

In dit linkergraf ligt Carel E.E. begraven, vader van “onze” baron. Deze Johan Willem Martijn was zijn oudste zoon; hij erfde in 1828 veel grond en kastelen. Hij werd geboren in Minnertsma in 1801. Er bestaat een portret van hem op jonge leeftijd.

Willem Bartel van der Kooi, Portret van Johan Willem Marthe Collot d'Escury, 1824, Privécollectie, foto RKD Instituut voor Kunstgeschiedenis

Hij huwde in mei 1825 te Leiden Isabella Maria Antoinette van Massow (Djakarta 1802-Leiden 1864⁴), waarvan hij scheidde in 1846.

Het echtpaar had vier kinderen.

Rond 1860 kwam Johan in Brussel wonen met dienstknecht, dienstmeid en kokkin, eerst aan het Martelarenplein 20, dan enige tijd in de Schildknaapstraat 40. Later verhuisde hij naar de Brabantstraat nr. 118 in Schaarbeek.

Tijdens een verblijf in een hotel aan het Zeestrand van Nieuwpoort-Bad (toen Oostduinkerke) kwam hij te overlijden op 23 september 1873.

Het is niet duidelijk waarom hij in Laken werd begraven en niet in een van de talrijke familiekersers Collot d'Escury in Zuid-Holland en Friesland.

Het kerkhof van Laken had net een nieuwe uitbreiding gekregen en het grafmonument Collot d'Escury wordt geplaatst op het meest zuidelijke perk, toen R en nu 5b genoemd.

Notaris Delefortrie neemt de concessie voor dit monument voor de baron op 6 januari 1874, althans volgens het concessieregister. Het College van Burgemeester en Schepenen van Laken had op de vergadering van 31 december 1873 al Ernest Salu I toegestaan een monument te plaatsen op het graf. Dit monument is slechts het tweede grafmonument dat Ernest I ontwierp voor het kerkhof van Laken en het eerste waarvoor hij marmer gebruikt.

Foto auteurs

Inderdaad, op een dubbele sokkel ligt een mooi uitgewerkte en licht hellende arduinen sarcofaag met marmeren grafplaat waarvan de witte kleur sinds de restauratie terug zichtbaar is.

Het epitaaf luidt:

A la mémoire de
Jean Guillaume Martin
Baron Collot d'Escury
Décédé à Nieuwpoort-Bains
le 23 septembre 1873
à l'âge de 72 ans.

De 'jardinière' vooraan de sarcofaag is ook in wit marmer maar zeker later toegevoegd⁵.

Op het bovendeeel van de grafplaat kan men het wapenschild van de Collot d'Escury's ontwaren.

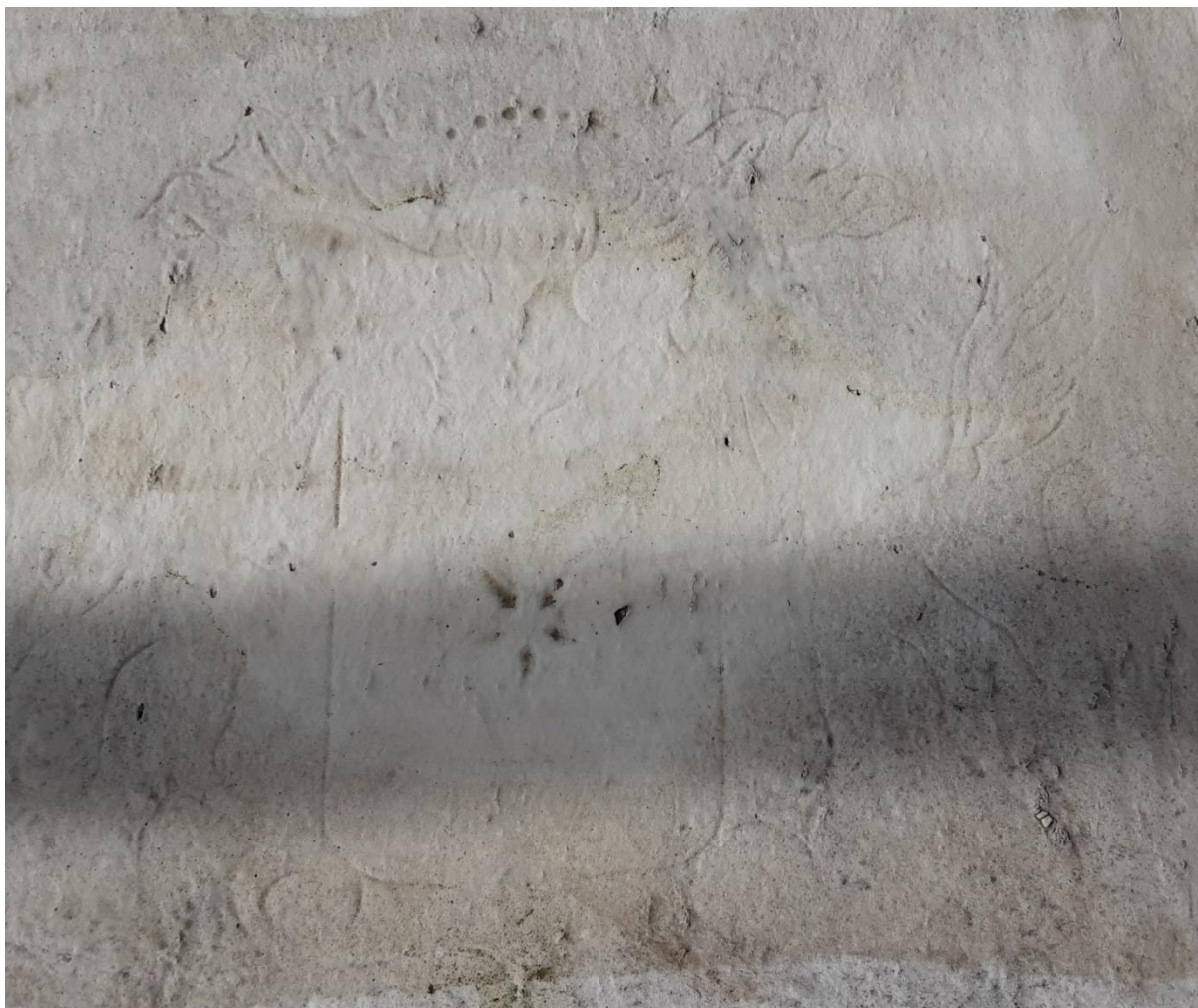

Foto auteurs

Het is al lang geweten dat het atelier Salu, zowel Ernest I als zijn opvolgers Ernest II en Ernest III, specialisten in de heraldiek waren die vaak door de adellijke families gevraagd werden hun wapenschilden op de grafmonumenten te beitelen⁶. Maar dat Ernest I bij zijn tweede opdracht op Laken reeds met het moeilijk werk van een wapenschild was geconfronteerd is volledig nieuw.

De jonge generatie Collot d'Escury, of het nu de Engelse, Franse of Nederlandse tak betreft, is over de hele wereld verspreid en actief in de bankwereld, consulting, het militaire, de sport en de diplomatie. In de voorbereidende werken van de wet van 1971 op de begraafplaatsen, hernomen door de ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest van 29 november 2018, staat duidelijk aangegeven dat door steden en gemeenten alle moeite moet worden verricht om erfgenamen van een te vervallen concessie op te sporen. Hopelijk is dit voor het graf van baron Collot d'Escury in Laken gebeurd. Diplomatieke of internationale complicaties vallen te vermijden.

Bronnen

Daniel Collot & Anne-Catherine de la famille Collot d'Escury : *Les Collot d'Escury: Réfugiés en Hollande et en Angleterre 1685-1834*. Extrait de l'histoire généalogique de la famille Collot d'Escury, in : *Bulletin de la Société de l'Histoire du Protestantisme Français*, Librairie Droz, 1861, Volume 10, 5/7, pp. 306-318 • Dooitze Zwart, *C.E.E. Baron Collot d'Escury uit Minnertsga/Leeuwarden*, 2022, op: www.minnertsgavroeger.nl • Nationaal Archief (Nederland), *Inventaris van het archief van de familie Collot d'Escury en aanverwante geslachten*, 1410-2016, Inventaris 1.10.21, Den Haag 2019 • Wikipediapagina's Collot d'Escury • Peter en Klaske Karstkarel, *Dag mijn lieve moeder. Grafcultuur in Friesland*, Friese persboeker, 2015, 649 pp. • Volkstelling Brussel 1856 folio S/86, Stadsarchief Brussel • Registre Laken n° 51 des procès-verbaux des délibérations du Collège des Bourgmestre et Echevins de la Commune de Laeken 1871-1875 PV n° 463 (31 décembre 1873), SAB • Akten van burgerlijke stand Nieuwpoort-Bad/Oostduinkerke (Koksijde) 1873 nr. 97 • Kerkhof Laken, Concessieregister 1 en concessiedossier nrs. 748 & 1688 • Eigen archief en documentatie

Eindnoten

¹ Zie artikel in deze Tafofiel

² Notaris Alphonse Delefortrie (1831-1906) ligt ook op Laken begraven (perk 17, weg 1, concessie 1688 genomen door zijn weduwe op 6 september 1906).

³ Voor hen die het interesseert: in het eerste deel van de naam wordt de T niet uitgesproken; in het tweede deel wordt de S niet uitgesproken.

⁴ Zij ligt begraven in de befaamde Groenesteegbegraafplaats van Leiden.

⁵ Op de *jardinière* staat rondom gebeiteld 'Souvenirs de M et Mme Maes-Verschoore'. Deze huwden in 1899. Armand Guillaume Paul Maes is geboren in 1856 in Sint-Joost-ten-Node als zoon van de 21-jarige ongehuwde Marie-Thérèse Maes. Armand werd kapitein bij het regiment van de karabiniers maar was rentenier bij zijn huwelijk in 1899. Toen woonde hij in het huis in de Brabantstraat waarin zijn moeder leefde sinds het begin van de jaren 1860. Het is hetzelfde huis waarin baron Collot d'Escury in Schaarbeek woonde.

⁶ Zie o.a. hierover Linda Van Santvoort, *De Salu's, specialisten in de heraldiek*, in: Epitaaf, nummer 0, November 2004, pp.11-15